

ЧИТАЙТЕ В НОМЕРІ:

Літературна Україна

З БРАТНЬОГО БЕРЕГА

13

■ Тетяна ДЗЮБА

Традиційно літературні фестивалі лужичан пов'язують із ювілеем котогось зі своїх класиків. Відтак, під час імпрез зувахає вірші видатних лужицьких майстрів слова – рідною мовою та перекладах зарубіжних гостей. Цьогоріч святкували столітній ювілей від дня народження відомого фольклориста та етнографа, основоположника серболужицького мовознавства і будітеля вендин – Яна Ароноша Смолера (1816–1884). Укладена ним, спільно з Леопольдом Гауптом, збірка «Пісні верхніх і нижніх лужицян» – унікальне зібрання усної народної словесності як за обсягом, так і фаховим коментуванням. Для відродження духовності власного народу Смолер працював також як публіцист, редактор, видавець газети «Serbske Nowiny» (яка, до слова, виходить друком і сьогодні), журналу «Łužičan», як засновник серболужицького книжкового видавництва й книгарні, один із фундаторів «Матиці Сербської», організатор будівництва «Сербського дому» в Будишині тощо. Тексти із колекції Яна Смолера ми читали біля його пам'ятника під згуками дуди (аналог цього народного інструменту в українців – коза), який називають голосом Лужиці. Мені також випала частина покладти квіти до підніжжя монументу. Читання продовжилися й у книгарні, що носить ім'я свого засновника. Для перекладу обрали два жартівливих чотиривірші. Один з них, у моїй інтерпретації, звучав так:

Заховала наша Ганка
Деце в сіні на світанку...
Знайде спрітний неодмінно
Голку у копіці сіна!

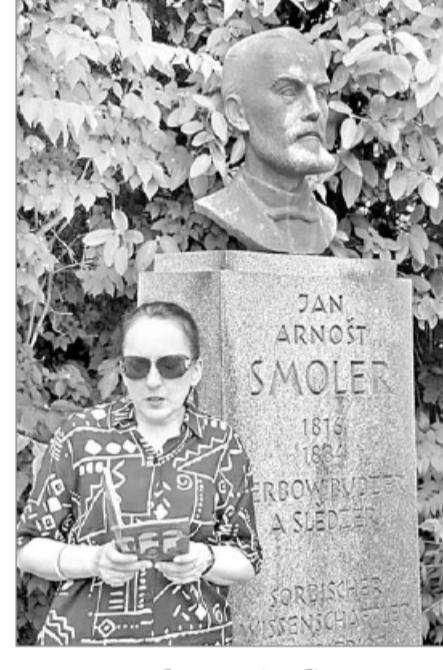
А все ж, цікаво будо порівняти власне тлумачення з версіями чеською (Мі-

Прекрасна Лужиця

Нешодавно у Німеччині відбувся 38-й Міжнародний фестиваль лужицької поезії. У ньому взяли участь та отримали відзнаки й письменники з Чернігова – Тетяна та Сергій Дзюби. Пропонуємо вашій увазі розповідь про подію.

лан Грабал), польською (Томаш Навка), сербською (Мічо Кветіч), російською (Дмітрій Драгілов) мовами. Захоплено про Яна Смолера розповідав відомий лужицький вченій – професор Дитріх Шольце. Я ж нагадала присутнім про товарищування Яна Смолера з українським і російським академіком Ізмаїлом Срезневським, фундатором першої кафедри славістики в Україні (Харківський університет). У 1839 році Срезневський виришив за кордон, де мандрував майже три роки, вивчаючи мови, знайомлячись із життям та побутом, звичаями й обрядами, усною народною творчістю західних слов'ян. Його маршрут проліг Чехією, Моравією, Сілезією, Верхньою та Нижньою Лужицями, Штирією, Каринтією, Далмациєю, Чорногорією, Хорватією, Славонією, Сербією, Галіцією, Угорщиною... Наукові інтереси та особисті взаємини поєднували Ізмаїла Срезневського з найвидомішими діячами слов'янського відродження, першорядними славістами: чеськими і словацькими (Франтишеком Ладиславом Челаковським, Вацлавом Ганкою, Павлом Йозефом Шафариком, Франтишком Палацьким, Яном Колларом, Людовітом Велиславом Штуром), сербськими (Вуком Караджичем), лужицькими (Яном Смолером та Гандрієм Зейлером). Саме Вук Караджич навчав Срезневського сербської мови, Павло Шафарик – чеської, а Ян Смолер – лужицької. Двоє філологів Смолер та Срезневський познайомилися у бібл-

лютеці лужицького містечка Герліц, найсхіднішого у Саксонії, сьогодні розділеного між Польщею та Німеччиною. У цій книгозбирні, багатій раритетами, вченій-мандрівник віднайшов легенду про прихід у Лужицю, на Яворницьку гору, просвітителів і творців слов'янської абетки Кирила та Мефодія. Мовляв, на згадку про подію на горі встановлений кам'яний хрест. Прочитаний переказ видався Срезневському вірогідним. Нині поблизу Будишина височить пам'ятник засновникам слов'янської писемності. Щороку учасники свята лужицької поезії приїжджають до монумента, покладають квіти, декламують вірші, фотографуються на пам'ять...

Тетяна Дзюба читає вірш біля пам'ятника Яну Смолеру

Будишин. Старе місто

(Закінчення на 14-й стор.)

14

З БРАТНЬОГО БЕРЕГА

Літературна Україна

(Закінчення. Початок на 13-й стор.)

Разом з Яном Смолером Срезневський виришив в етнографічно-фольклорну експедицію, під час якої відкрив для себе дивовижне готичне місто – Будишин. З відомих «Подорожніх листів» Ізмаїла Івановича Срезневського зі слов'янських земель: 1839–1842» дізнаємося, що тут він був щасливий, милуючись красою довкілля, радіючи, що у попутникові віднайдшов друга й однодумця. Приятелі спільно працюють над укладанням лужицької абетки. А одного разу вищають у село, де мешкають батьки Яна Смолера. Український дослідник вивчає весільний обряд, відвідує справжній ярмарок, а головне, знайомиться із місцевим священиком – ще одним видатним діячем лужицької культури, автором короткої граматики, основоположником нової серболужицької літератури – Гандрієм Зейлером. Тим, котрий, написавши вірш «Прекрасна Лужиця», створив неофіційний гімн для свого народу. Повернувшись до Харкова, Ізмаїл Срезневський розпочав працю над «Історичним нарисом серболужицької літератури». Ім'я українського науковця увійшло до переліку членів «Матиці Сербської». А ми вже по завершенні фестивалю прийшли до могили Яна Смолера у Будишині, а ще – побували у селі Зальценфорст (сучасна назва Орстайл), де народився Гандрій Зейлер. Тут зберігся його меморіальний будинок та встановлено оригінальний пам'ятник.

Другою наскрізною ниткою фестивалю стала презентація альманаху «Вавилон». Хоча цей збірник побачив світ

Прекрасна Лужиця

раніше і вже був представлений на березневому книжковому ярмарку в Лейпцизі, лише тепер випала нагода зібрати чи не всіх авторів книги. На презентацію приїхав і видавець збірника румунський письменник Траян Поп, який нині мешкає в Німеччині. У своєму виступі він підкреслив, що йому дуже сподобалися тексти лужицян та їх друзів; а та-кож, що він, узагалі, намагається друкувати гарну, якісну літературу, іноді навіть поступаючись комерційними інтересами.

У рамках літературного форуму спілкування та декламування поезій відбувалося на різних майданчиках: у міській бібліотеці, Левовій (Сторожовій) та Миколаєвій вежах, Рибацькому бастионі. Мабуть, гості Будишина й гаїди не мали, що зможуть побачити, що ховається за древніми (як-сє-як кінець XIV – початок XV століття) стінами тієї ж Левової вежі. Колись у ній на запаморочливій висоті чатували вартові, внизу утримували в'язнів. Тепер тут музей. Після до-

вірші. Також під час цієї імпрези я передала грамоти Національній спілки письменників України визначним лужицьким літераторам: Бенедикту Дирліху (його поезії в останні роки друкувалися у моєму та Григорія Мовчанюка перекладах), Доротеї Шолчиній (її тексти перекладав, зокрема, і незабутній Олекса Логвиненко), Бено Будару (з поміж інших перекладала їх Оксана Лазор).

Окремим рядком варто згадати врученні під час фестивалю Сергієм Дзюбою низки нагород Міжнародної Літературно-мистецької Академії України – Мілану Грабалу, Петру Калині, Абдельвахабу Аззаві, Альфонсу Вічасу, Бено Будару, Доротеї Шолчиній, Бенедикту Дирліху.

Зважаючи на наше щире зацікавлення історією та літературою Лужиці, місцеві літератори посприяли нам у відвіданні музею серболужицької школи, садиби лужицького пасічника-святыни Адама Готліба Шираха (там ми згадували нашого земляка Петра Прокоповича), маєтку напівлегендарного лужицького героя Крабата, добре збереженого будинку-музею видатного венденського письменника і художника Мерчина Новака-Нехорньского, могили класика лужицького красного письменства Юрія Брезана... Кожне з цих імен та місць заслуговує на окрему розповідь. Окрім незабутніх вражень, ми привезли додому ще й цілу бібліотечку книжок: лужицькі прислів'я та приказки, читанку, літературознавчі розвідки, твори сучасних авторів.

■ Тетяна ДЗЮБА

Поети Бенедикт Дирліх (праворуч) і Траян Поп